

ที่มา

รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอกประยุทธ์จันทร์โอชา ได้ให้ความสำคัญกับการผลักดันให้การป้องกัน และปราบปรามการทุจริตเป็นวาระแห่งชาติและรัฐบาลได้แถลงนโยบาย ๑๑ ด้าน อันรวมถึงประเด็นเรื่องการ ส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ โดยจัดระบบอัตรากำลังและปรับปรุงค่าตอบแทนบุคลากรภาครัฐให้เหมาะสมและเป็นธรรมยึด หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นวางใจในระบบราชการเสริมสร้างระบบคุณธรรม รวมทั้งปรับปรุงและจัดให้มีกฎหมายที่ครอบคลุมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และการมีผลประโยชน์ทับซ้อนในภาครัฐทุกระดับ

ปัจจุบัน หน่วยงานต่างๆ เช่น สำนักงาน ก.พ. จึงได้เผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเฉพาะเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest) สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ในภาครัฐ (สำนักงาน ป.ป.ท.) และองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๐) และพัฒนาเครื่องมือ การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๘ ครอบคลุมประเด็นการประเมิน ๕ ด้าน อันรวมถึงการต่อต้านการทุจริตใน องค์กร ซึ่งสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ อันรวมถึงการให้ความรู้ตามคู่มือหรือประมวลจริยธรรมเกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อตอบสนองนโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริตข้างต้นและ เพื่อนำเครื่องมือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐสู่การปฏิบัติให้เป็นกลไกสำคัญที่จะป้องกันการทุจริต โดยเฉพาะการกระทำที่เอื้อต่อการมีผลประโยชน์ทับซ้อนของเจ้าหน้าที่ใน ภาครัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด จึงเห็นถึงความสำคัญของการจัดทำแนวทางการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด หวังเป็นอย่างยิ่งว่าแนวทางการป้องกัน ผลประโยชน์ทับซ้อนนี้จะเป็น ประโยชน์ในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เกิดความตระหนักถึงปัญหาใน เรื่องดังกล่าว รวมทั้งเป็นข้อมูลให้ประชาชนและผู้สนใจได้ศึกษาเพื่อเป็น พื้นฐานการปฏิบัติตนในการร่วมกัน รณรงค์สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคม ที่สุจริต โปร่งใส และเป็นสังคมที่ทุกคน สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาสร้าง สังคมไทยให้เป็นสังคมที่ใสสะอาด ลดระดับการทุจริตประพฤติมิชอบใน สังคมไทยให้เทียบเท่าระดับ มาตรฐานสากลได้ต่อไป

๑. ผลประโยชน์ทับซ้อน

๑.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๐๐ , ๑๐๓ และ ๑๐๓/๑ กำหนดเรื่องการขัดกัน ของผลประโยชน์ส่วนตัวและ ส่วนรวมไว้เพื่อลดระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีจิตสำนึกแยกแยะประโยชน์ ส่วนบุคคล และประโยชน์ ส่วนรวมออกจากกันได้ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐฝ่าฝืนให้ถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมาย อาญาด้วย

๒) ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์ การรับ ททรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมดาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้กำหนดว่า โดยอาศัยอำนาจ ตามความใน มาตรา ๑๐๓ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการ ทุจริตแห่งชาติได้ กำหนดหลักเกณฑ์และจำนวนทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะรับจาก บุคคลได้โดยธรรมจรรยา กล่าวคือ การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลที่ให้แก่ในโอกาสต่างๆ โดยปกติตามขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือวัฒนธรรม หรือให้กันตามมารยาทที่ปฏิบัติกันในสังคม

๓) ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

๓.๑) ส่วนคำปรารภ ได้กล่าวถึงค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ๙ ประการของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน ๙ ข้อ ดังนี้

- (๑) การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม
- (๒) การมีจิตสำนึกที่ดีซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบ
- (๓) การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตนและไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน
- (๔) การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรมและถูกกฎหมาย
- (๕) การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ
- (๖) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง ไม่บิดเบือน ข้อเท็จจริง
- (๗) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานรักษามาตรฐานมีคุณภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้
- (๘) การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๙) การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร

๓.๒) หมวด ๒ ข้อ ๕ ให้ข้าราชการต้องแยกเรื่องส่วนตัวออกจากตำแหน่งหน้าที่ และยึดถือประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้

(๑) ไม่นำความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ตนมีต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะป็นญาติ พี่น้อง พรรคพวก เพื่อนฝูง หรือผู้มีบุญคุณส่วนตัว มาประกอบการใช้ดุลยพินิจให้เป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่บุคคลนั้น หรือปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ต่างจากบุคคลอื่น เพราะความชอบหรือชัง

(๒) ไม่ใช่เวลาราชการ เงิน ทรัพย์สิน บุคลากร บริการหรือสิ่งอำนวยความสะดวกของทางราชการไปเพื่อประโยชน์ส่วนตัวของตนเองหรือผู้อื่น เว้นแต่ได้รับอนุญาต โดยชอบด้วยกฎหมาย

(๓) ไม่กระทำการใด หรือดำรงตำแหน่ง หรือปฏิบัติการใดในฐานะส่วนตัว ซึ่งก่อให้เกิดความเคลือบแคลงหรือสงสัยว่าจะขัดกับประโยชน์ส่วนรวมที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน้าที่ ทั้งนี้ในกรณีมีความเคลือบแคลงหรือสงสัยให้ข้าราชการผู้นั้นยุติการกระทำดังกล่าวไว้ก่อนแล้วแจ้งให้ ผู้บังคับบัญชา หัวหน้าส่วนราชการและคณะกรรมการจริยธรรมพิจารณา เมื่อคณะกรรมการจริยธรรมวินิจฉัย เป็นประการใด แล้วจึงปฏิบัติตามนั้น

(๔) ในการปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบในหน่วยงานโดยตรงหรือหน้าที่อื่น ในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์การมหาชน หรือหน่วยงานของรัฐ ต้องยึดถือประโยชน์ของทางราชการเป็นหลัก ในกรณีที่มีความขัดแย้งระหว่างประโยชน์ของทางราชการหรือประโยชน์ส่วนรวมกับ ประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนกลุ่ม อันจำเป็นต้องวินิจฉัยหรือชี้ขาดต้องยึดประโยชน์ของทางราชการและ ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

๓.๓) หมวด ๒ ข้อ ๖ ให้ข้าราชการต้องละเว้นจากการแสวงหาประโยชน์ที่มีชอบ โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่และไม่กระทำการอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวม โดยอย่างน้อยต้องวางตน ดังนี้

(๑) ไม่เรียกรับหรือยอมจะรับหรือยอมให้ผู้อื่น เรียกรับหรือยอมจะรับซึ่งของขวัญแทน ตนหรือญาติของตน ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ว่าจะเกี่ยวข้อง หรือไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ก็ตาม เว้นแต่เป็นการให้โดยธรรมจรรยาหรือการให้ตามประเพณีหรือให้แก่บุคคลทั่วไป

(๒) ไม่ใช่ตำแหน่งหรือการกระทำที่เป็นคุณ หรือเป็นโทษแก่บุคคลใดเพราะมีอคติ

(๓) ไม่เสนอ หรืออนุมัติโครงการ การดำเนินการ หรือการทานิติกรรมหรือสัญญาซึ่งตนเอง หรือบุคคลอื่น จะได้ประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายหรือประมวลจริยธรรมนี้

๑.๒ ความหมายของผลประโยชน์ทับซ้อน

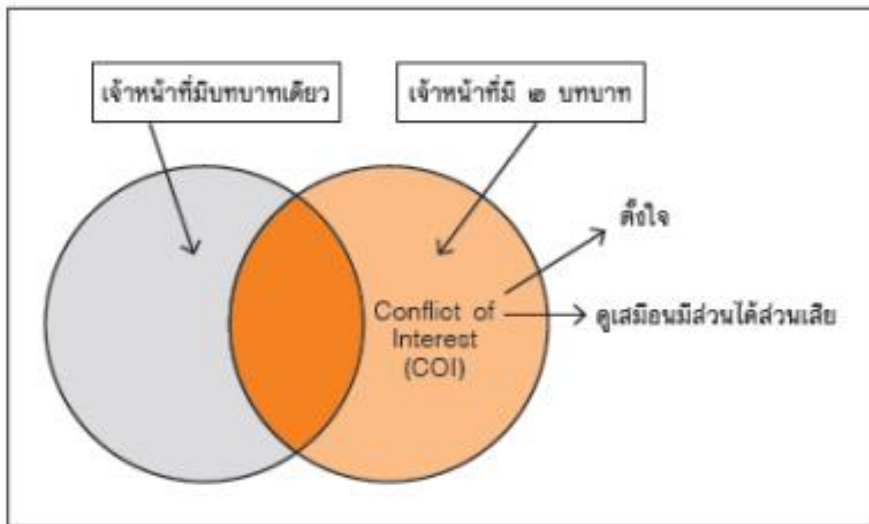
๑) “Conflict of Interest” เป็นภาษาต่างประเทศซึ่งเป็นถ้อยคำที่ได้รับการ กล่าวถึงอย่างกว้างขวาง ในรอบหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงระยะเวลา ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาการทุจริต คอร์รัปชันของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูงในองค์กรต่างๆ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ รวมทั้งได้สร้างความเสียหายให้กับประชาชนโดยส่วนรวมด้วย บรรดานักวิชาการและผู้คนในสังคมไทยต่างก็ได้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของคำว่า “Conflict of Interest” ไว้แตกต่างกันออกไป โดยแปลความว่า “ผลประโยชน์ทับซ้อน ” “ผลประโยชน์ขัดกัน ” “ผลประโยชน์ขัดแย้ง ” หรือ “การขัดกันแห่งผลประโยชน์” เป็นต้น ที่ขัดต่อหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดี(Good Governance) อีกด้วย

๒) มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด ได้นิยามความขัดแย้งกันระหว่าง ผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ ส่วนรวม หรือ Conflict of Interest ว่าหมายถึง สถานการณ์ หรือการกระทำที่บุคคล ไม่ว่าจะป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงาน บริษัท หรือผู้บริหาร มีประโยชน์ส่วนตัวมากจนมีผลต่อการตัดสินใจ หรือการปฏิบัติ หน้าที่ใน ตำแหน่งหน้าที่ที่บุคคลนั้นรับผิดชอบอยู่ และส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของส่วนรวม กล่าวคือ การที่ เจ้าหน้าที่ ของรัฐตัดสินใจหรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง ของตนอันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองหรือพวกพ้อง มากกว่า ประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นอย่างรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว ทั้งเจตนาและไม่เจตนา ในรูปแบบที่ หลากหลาย จนกระทั่งกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ไม่เห็นว่าเป็นความผิด ตัวอย่างการกระทำ

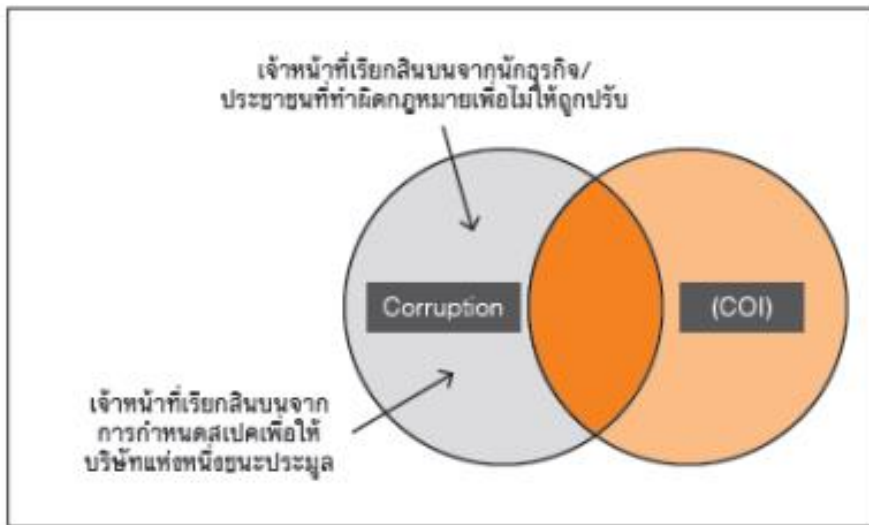
ดังกล่าว มีให้เห็นได้มากในสังคม ส่งผลให้บุคคลนั้นขาดการตัดสินใจที่เที่ยงธรรม เนื่องจากการยึด ผลประโยชน์ ส่วนตนเป็นหลักได้ส่งผลเสียหายให้เกิดขึ้นกับประเทศชาติ ก่อให้เกิดการกระทำที่ผิดจริยธรรม และจรรยาบรรณ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ แต่เจ้าหน้าที่กลับตัดสินใจหรือปฏิบัติ หน้าที่ โดยคำนึงถึง ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้องเป็นหลัก

๑.๓ การเปรียบเทียบระหว่างความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest) กับคอร์รัปชัน

เพื่อให้เข้าใจและสามารถแยกแยะประเภท รวมถึงวิธีการป้องกันไม่ให้ตัวเอง และบุคคลใกล้ชิดเข้าไปเกี่ยวข้อง จึงขอทำความเข้าใจเชิงเปรียบเทียบความเหมือนและความต่าง ระหว่าง คอร์รัปชัน หรือ การทุจริต ประพฤติมิชอบกับความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งก่อให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ด้วยภาพต่อไปนี้

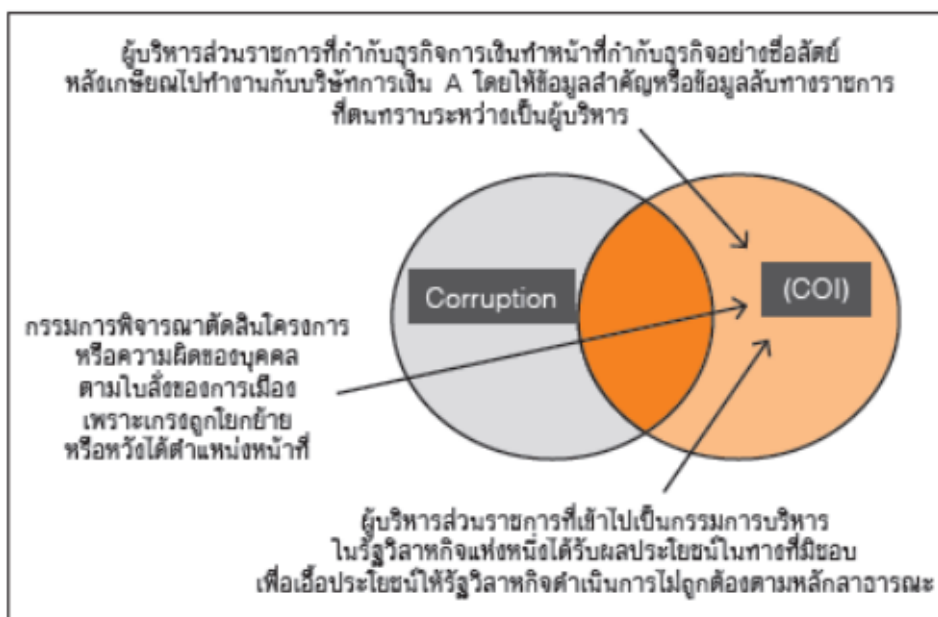

ตัวอย่างคอร์รัปชัน*

* หมายเหตุ : กรณีนี้เป็นความผิดที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกับผู้รับงานราชการมีส่วนเกี่ยวข้องกัน และกระทำผิดร่วมกัน

ตัวอย่าง Conflict of Interest (COI) แบบแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการทุจริตมีหลายระดับในระดับที่สูงที่สุดคือ -คอร์รัปชัน- ส่วน “ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม ” ถือเป็นความผิดระดับต้น เมื่อพิจารณาให้ดี จะเห็นว่า การคอร์รัปชันอาจไม่ใช่ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับ ผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นต้นเหตุพื้นฐานของการคอร์รัปชัน เพราะเมื่อมีพฤติกรรมของความขัดแย้งกันระหว่าง ผลประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมเกิดขึ้น ก็นำไปสู่การคอร์รัปชันได้

๑.๔ ประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน

รูปแบบพฤติกรรมและการกระทำที่เข้าข่ายผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นไปในลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑) การรับของขวัญหรือรับผลประโยชน์ คือ การรับของขวัญและความสะดวกสบายที่เกินความเหมาะสม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบุคคลในการปฏิบัติงานในหน้าที่ การรับของขวัญ มีได้ในหลายรูปแบบ เช่น การลดราคาของที่ซื้อให้การเลี้ยงอาหารอย่างฟุ่มเฟือย ตลอดจน การให้ความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ให้เอนเอียง หรือเป็นไปในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้ให้ของขวัญนั้น

ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐรับของขวัญจากผู้บริหารของบริษัทเอกชน เพื่อช่วยให้บริษัทตนได้รับชนะการประมูลรับงานโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ / การที่บริษัท แห่งหนึ่งให้ของขวัญเป็นทองคำมูลค่ามากกว่า ๑๐ บาท แก่เจ้าหน้าที่ในปีที่ผ่านมา และปีนี้เจ้าหน้าที่เร่งรัดคืนภาษีให้กับบริษัทนั้นเป็นพิเศษ โดย ลัดคิวให้ก่อนบริษัทอื่นๆ เพราะ คาดว่าจะได้รับของขวัญอีก / การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไปเป็นคณะกรรมการของบริษัทเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจและได้รับความบันเทิงในรูปแบบต่างๆ จากบริษัทเหล่านั้น ซึ่งมีผลต่อการให้คำวินิจฉัยหรือข้อเสนอแนะที่เป็นธรรมหรือเป็นไปในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อบริษัทผู้ให้ นั้นๆ เป็นต้น

๒) การหาประโยชน์ให้ตนเอง (Self-Dealing) คือ การหาประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัวหรือพวกพ้องจากตำแหน่งหน้าที่ เป็นการใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อตนเอง

ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ทำให้ บริษัทตนเองหรือบริษัทครอบครัวได้รับ งาน เหมามาจากรัฐหรือฝากลูกหลานเข้าทำงาน / การที่เจ้าหน้าที่ในกระบวนการ จัดซื้อจัดจ้างทำสัญญาให้ หน่วยงานต้นสังกัดซื้อคอมพิวเตอร์สำนักงานจากบริษัทของครอบครัวตนเอง หรือบริษัทที่ตนเองมีหุ้นส่วนอยู่ / ผู้บริหาร หน่วยงานทำสัญญาเช่ารถไปสัมมนา และดูงานกับบริษัท ซึ่งเป็นของเจ้าหน้าที่หรือบริษัทที่ผู้บริหาร มีหุ้นส่วนอยู่ เป็นต้น

๓) การทำงานหลังเกษียณ (Post-Employment) คือ การไปทำงานหลังออกจากงานเดิม โดยใช้ความรู้ ประสบการณ์หรืออิทธิพลจากที่เคยดำรงตำแหน่งมารับงาน หรือเอาประโยชน์ให้กับตนเองและ พวกพ้อง

ตัวอย่างเช่น การที่ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกษียณแล้ว ใช้อิทธิพล ที่เคยดำรงตำแหน่ง ในหน่วยงานรัฐ รับเป็นที่ปรึกษาให้บริษัทเอกชนที่ตนเคยติดต่อประสานงาน โดยอ้างว่าจะได้ติดต่อกับ หน่วยงานรัฐ ได้อย่างราบรื่น / การว่าจ้างเจ้าหน้าที่ผู้เกษียณ มาทำงานในตำแหน่งเดิมที่หน่วยงาน โดยไม่คุ้มค่า กับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย / การที่ ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรด้านเวชภัณฑ์และสุขภาพออกจาก ราชการไปทำงานใน บริษัทผลิตหรือขายยา เป็นต้น

๔) การทำงานพิเศษ (Outside Employment or Moonlighting) คือ การเป็นที่ปรึกษาและการจ้างงานให้แก่ตนเองรวมถึงการใช้ตำแหน่งสถานภาพการทำงานสาธารณะ ในการเข้าไปเป็นนายจ้างของ ภาคเอกชน หรือเป็นเจ้าของเอง นอกจากนี้ ยังรวมถึงการใช้เวลา และเครื่องมือของรัฐในการทำงานพิเศษ ภายนอกที่ไม่ใช้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จากหน่วยงานด้วย

ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐอาศัยตำแหน่งหน้าที่ทางราชการรับจ้าง เป็นที่ปรึกษาโครงการ เพื่อให้บริษัทเอกชนที่ว่าจ้างนั้นเกิดความน่าเชื่อถือกว่าบริษัทคู่แข่ง / การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทำงานที่ได้รับ มอบหมายจากหน่วยงานอย่างเต็มที่ แต่เอาเวลา ไปรับงานพิเศษอื่น ๆ ที่อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายจากหน่วยงานตามกฎหมาย / การที่ผู้ตรวจสอบบัญชีภาครัฐรับงานพิเศษที่เป็นที่ปรึกษาหรือเป็นผู้ที่ ทำบัญชีให้กับบริษัท ที่ต้องถูกตรวจสอบ เป็นต้น

๕) การรับรู้ข้อมูลภายใน (Inside Information) คือ การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐรู้เห็น ในข้อมูลลับของทางราชการ หรือนำข้อมูลไปเปิดเผย เพื่อรับสิ่งตอบแทนที่เป็นประโยชน์ ในรูปของเงินหรือประโยชน์อื่น ๆ หรือนำข้อมูลไปเปิดเผยให้แก่ญาติหรือพวกพ้องในการแสวงหา ผลประโยชน์จากข้อมูลเหล่านั้น

ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐทราบข้อมูลโครงการตัดถนนเข้าหมู่บ้าน จึงบอกให้ญาติพี่น้องไปซื้อที่ดินบริเวณโครงการดังกล่าว เพื่อขายให้กับราชการในราคาที่สูงขึ้น / การที่เจ้าหน้าที่หน่วยงาน ผู้รับผิดชอบโครงการขายโทรคมนาคมทราบมาตรฐาน (Spec) วัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการวางโครงข่าย โทรคมนาคม แล้วแจ้งข้อมูลให้กับบริษัทเอกชนที่ตนรู้จัก เพื่อให้ได้เปรียบในการประมูล เป็นต้น

๖) การนำทรัพย์สินของหน่วยงานไปใช้ชั่วคราวในกิจการที่เป็นของส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ของรัฐและทำให้หน่วยงานของรัฐเสียหายหรือเสียประโยชน์

ตัวอย่างเช่น การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีหน้าที่ขั้บรถยนต์ของส่วนราชการนำน้ำมันในรถไปขาย และนำเงินมาไว้ใช้จ่ายส่วนตัวทำให้ส่วนราชการต้องเสียงบประมาณ เพื่อซื้อน้ำมันรถมากกว่าที่ควรจะเป็น พฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นการทุจริต เบียดบังผลประโยชน์ ของส่วนรวมเพื่อประโยชน์ของตนเอง และมีความผิดฐานลักทรัพย์

๗) การนำโครงการสาธารณะลงในเขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง (Pork Barreling) คือ การใช้อิทธิพลทางการเมืองเพื่อเรียกผลตอบแทนหรือประโยชน์ต่อพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ

ตัวอย่างเช่น การที่นักการเมืองในจังหวัดขอเพิ่มงบประมาณเพื่อนำโครงการตัดถนน สร้างสะพานลง ในจังหวัด โดยใช้ชื่อหรือนามสกุลของตนเองเป็นชื่อสะพาน / การใช้งบประมาณในการหาเสียง / การที่รัฐมนตรีอนุมัติโครงการไปลงในพื้นที่หรือบ้านเกิดของตนเอง เป็นต้น

๑.๕ ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน

ผลประโยชน์ทับซ้อน หรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวและประโยชน์ ส่วนรวมเป็นผลมาจาก การไม่สามารถแยกแยะระหว่างบทบาทหน้าที่ในเรื่องส่วนตัว และเรื่องส่วนรวมออกจากกันได้ชัดเจน และมีสาเหตุมาจากพื้นฐานความคิดแบบดั้งเดิม ของคนไทยและมีปัจจัยที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมทุจริต ดังนี้

๑) มีฐานคิดในลักษณะบูรณาการ คือ คนไทยไม่สามารถแยกแยะระหว่างเรื่อง ส่วนตัวกับเรื่อง ส่วนรวม ออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง ดังนี้

(๑) คนไทยมีฐานความเชื่อในอดีตที่เห็นว่า ชุณนางค้าขายได้โดยไม่เป็นสิ่งที่ น่ารังเกียจ

(๒) ตำแหน่งหน้าที่ราชการสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์ส่วนตัว จึงไม่มีการแยกแยะระหว่าง ประโยชน์ส่วนตัวออกจากประโยชน์ส่วนรวม

(๓) ทศนคติและแนวความคิดของคนในสังคมไทยยังเป็นระบบคิดแบบฐานสิบ (คือ ไม่แยกแยะ ระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวของผู้มีอำนาจกับผลประโยชน์ส่วนรวม) จึงพัฒนาไม่ทันกับ พื้นฐานแนวคิดของระบบ กฎหมายสากลที่เป็นระบบคิดแบบฐานสอง (คือ แยกแยะผลประโยชน์ส่วนตัวออก จากผลประโยชน์ส่วนรวมอย่าง ชัดเจน)

๒) มีฐานคิดในเรื่องการตอบแทนบุญคุณ โดยเฉพาะบุญคุณทางการเมือง เช่น การเอื้อประโยชน์ให้ผู้ เคย สนับสนุน คະแนนเสียง หรือตอบแทนตำแหน่งให้ โดยจะไม่ใช้การ ตอบแทนด้วยตัวเงินเป็นหลัก แต่เป็น การตอบ แทนในลักษณะผลประโยชน์อย่างอื่น เช่น การให้ผลประโยชน์หรือตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น

๓) มีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินที่สุรุ่ยสุร่าย ทำให้รายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย เช่น มีภาระการใช้จ่ายใน การ รักษาพยาบาล หรือเลี้ยงดูครอบครัว ฯลฯ ทำให้มีพฤติกรรมที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดโดย สัมครใจ หรือมีพฤติกรรมที่ยักยอกประโยชน์ส่วนรวม เข้าเป็นประโยชน์ส่วนตัวเกิดการขัดกันระหว่าง ผลประโยชน์ส่วนรวม และประโยชน์ส่วนตัว

๔) มีความจำเป็นในการรักษาตัวรอดและลดการเผชิญปัญหาเกี่ยวกับค่านิยม การมีผลประโยชน์ทับซ้อน ทำให้ ตนเองต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทับซ้อน สาเหตุส่วนหนึ่งนั้นคือปัจจัยทางสังคม ซึ่งเป็นลักษณะ “ตัวกู ของกู” อันเป็นค่านิยมของสังคม ที่เน้นเรื่องวัตถุนิยม การอยากมีอยากได้ การรักษาหน้าตาและยก หน้าตาทาง สังคม ทำให้ต้องมีการแสวงหาทรัพย์สินและอำนาจมากขึ้น

๕) โครงสร้างการบริหาร และการมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุล ซึ่งฝ่ายตรวจสอบยังขาดความเข้าใจ และ ระบบยังไม่มีประสิทธิภาพ จึงเอื้อต่อการมีพฤติกรรมที่เป็นไปในลักษณะการมีผลประโยชน์ทับซ้อนมากที่สุด

๖) ปัญหาการมีผลประโยชน์ทับซ้อนเกิดจากปัจจัยด้านกฎหมาย ดังจะเห็นได้ว่าตัวบทกฎหมายยังไม่ตอบสนองต่อสภาพปัญหาและทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน กล่าวคือบทลงโทษทางกฎหมายยังไม่เพียงพอต่อการ “ป้องกัน” และ “ป้องปราม” ผู้ที่จะกระทำหรือคิดที่จะกระทำที่เอื้อต่อการมีผลประโยชน์ทับซ้อนเท่าที่ควร

สรุปสาระสำคัญ

กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน ประกอบด้วย (๑) พระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๐๐ , ๑๐๓ และ ๑๐๓/๑ และ (๒) ประกาศ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด โดยธรรมดาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๓ รวมทั้ง (๓) ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน

สำนักงาน ก.พ. ได้นิยามความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม หรือ Conflict of Interest ว่าหมายถึง สถานการณ์ หรือการกระทำที่บุคคล ไม่ว่าจะจะเป็นนักการเมือง ข้าราชการ พนักงาน บริษัท หรือผู้บริหารมีผลประโยชน์ ส่วนตัวมากจนมีผลต่อการตัดสินใจ หรือมีผลต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่ง หน้าที่ที่บุคคลนั้นรับผิดชอบอยู่และส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของส่วนรวม

ประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน ประกอบด้วย (๑) การรับของขวัญหรือรับผลประโยชน์ (๒) การหาประโยชน์ให้ตนเอง (Self-Dealing) (๓) การท างานหลังเกษียณ (Post-Employment) (๔) การ ทำงานพิเศษ (Outside Employment or Moonlighting) (๕) การรับรู้ข้อมูลภายใน (Inside Information) (๖) การน าทรัพย์สินของหน่วยงานไปใช้ชั่วคราวในกิจการที่เป็นของส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ของเจ้าหน้าที่ของรัฐและทำให้หน่วยงานของรัฐเสียหายหรือเสียประโยชน์ (๗) การน าโครงการสาธารณะ ลงใน เขตเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ทางการเมือง (Pork Barreling)

ปัจจัยที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อน เนื่องจากคนไทยมีฐานคิดในลักษณะบูรณาการ คือ ไม่สามารถ แยกแยะระหว่างเรื่องส่วนตัวกับเรื่องส่วนรวมออกจากกันได้อย่างสิ้นเชิง มีฐานคิดในเรื่องการ ตอบแทนบุญคุณ โดยเฉพาะบุญคุณทางการเมือง หรือมีพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินที่สุรุ่ยสุร่าย ทำให้รายรับไม่ สมดุลกับรายจ่าย และมีความจำเป็น ในการรักษาตัวรอดและยึดถือค่านิยมของสังคมที่เน้นเรื่องวัตถุนิยม นอกจากนี้โครงสร้างการ บริหาร และระบบการตรวจสอบถ่วงดุลยังไม่มีประสิทธิภาพ และ ตัวบทกฎหมายที่มี อยู่ยังไม่ตอบสนองต่อสภาพ ปัญหา หรือยังไม่เพียงพอต่อการ “ป้องกัน” และ “ป้องปราม” ผู้ที่จะกระทำผิด หรือคิดที่จะกระทำผิดที่เอื้อต่อ การ มีผลประโยชน์ทับซ้อนเท่าที่ควร

๒. แนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

๒.๑ แนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติ มาตรา ๑๐๐ แห่งกฎหมาย

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๒.๑.๑ การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง (ก่อนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ)

เมื่อบุคคลผู้ใดก็ตามมีความประสงค์จะเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเมื่อ มีความประสงค์เข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งที่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้ดำเนิน กิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม เช่น ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ การเตรียมการก่อนเข้าสู่ตำแหน่งจึงมีความสำคัญยิ่งการไม่เตรียมความพร้อม จะทำให้บุคคลนั้น มีสภาพปัญหาส่วนตนที่จะต้องรักษาผลประโยชน์ส่วนตนไว้เมื่อเข้ามาเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การประกอบอาชีพบางอย่างที่ได้กระทำไว้กับรัฐ หรือ การอยู่ในฐานะต่างๆ ในธุรกิจการค้า ของเอกชนที่ทำไว้ ก่อนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจจะเป็นสิ่งที่กฎหมายห้ามกระทำหรือห้าม ดำเนินการ เมื่อบุคคลนั้นได้เป็น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น เมื่อไม่มีการเตรียมตัวในเรื่องนี้ จึงเป็นต้นเหตุของการกระทำผิดกฎหมายและจะส่ง ผลร้ายต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น เช่น การต้องพ้นจากตำแหน่ง การได้รับโทษจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นต้น

ก่อนเข้ารับตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลนั้นๆ จะต้องเตรียมตัวโดยตรวจสอบตนเอง คู่สมรส บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ว่าได้มีการดำเนินกิจการใดๆบ้างเมื่อครั้งที่ ตนเองอยู่ในสถานะของเอกชนที่ได้ ทำธุรกิจหรือทำการค้าไว้กับรัฐ โดยจะต้องตรวจสอบการเป็นคู่สัญญากับรัฐ การรับสัมปทานจากรัฐหรือการ เป็นกรรมการผู้จัดการ การถือหุ้น หรือการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนต่างๆ ว่ามีหรือไม่อย่างไร และต้องสำรวจกิจการต่างๆ ของคู่ สมรส รวมถึงการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ ทราบว่าก่อนเข้าสู่ตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตนเองและคู่สมรส บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจะต้อง ดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทำการค้า การทำธุรกิจนั้นๆ อย่างไร เมื่อไร ภายในกำหนด ระยะเวลาอย่างไร

๒.๑.๒ การปฏิบัติหน้าที่หรือดำรงตนในระหว่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑) **เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่ง** เช่น ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีรัฐมนตรีผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ต้องไม่ดำเนินกิจการใดๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๐ แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐทำธุรกิจกับหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการห้ามมี ส่วนได้ส่วนเสียในสัญญา ที่ได้ทำกับหน่วยงานของรัฐ และการห้ามเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในธุรกิจของเอกชน ที่เจ้าหน้าที่ ของรัฐนั้นมีอำนาจควบคุม กำกับ ดูแล ตรวจสอบหรือดำเนินคดีการห้ามรับสัมปทาน หรือคงถือ ไว้ซึ่งสัมปทานหรือเข้าเป็น

คู่สัญญากับรัฐที่มีลักษณะผูกขาดตัดตอนไม่ว่าในทางตรง หรือทางอ้อม รวมถึงการ เป็นผู้ถือหุ้นหรือเป็นหุ้นส่วนใน ห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่รับสัมปทาน หรือได้ทำสัญญาในลักษณะดังกล่าว และ ยังได้บัญญัติห้ามการเข้าไปมีส่วนได้ ส่วนเสียในฐานะ ต่างๆ ในธุรกิจของเอกชน ซึ่งรวมถึงการท างานในฐานะ พนักงานหรือลูกจ้างในธุรกิจของเอกชน ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น

๒) คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปราม การ ทุจริตได้ห้ามคู่สมรสให้ดำเนินกิจการใดๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ ส่วนบุคคลและประโยชน์ ส่วนรวมไว้ ด้วย การทำความเข้าใจกับคู่สมรสให้ปฏิบัติตามกฎหมาย จึงมีความสำคัญ หากไม่สามารถทำ ความเข้าใจกับคู่สมรสให้เข้าใจ ในหลักการของกฎหมายได้แล้ว หรือเกิดความเข้าใจในข้อกฎหมาย ที่ไม่ถูกต้อง หรือในกรณีที่คู่สมรสได้กระทำโดยความเลินเล่อ พลังเพลอ หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์และเป็นการดำเนินกิจการที่ เป็น การต้องห้าม ตามกฎหมายในมาตรา ๑๐๐ การดำเนินกิจการของคู่สมรสนั้น จะนำมาซึ่งภัยและโทษ กับเจ้าหน้าที่ ของรัฐผู้นั้น กล่าวคือ แม้ตนเองจะมีได้กระทำการที่กฎหมาย บัญญัติเป็นความผิดไว้ แต่หาก ปล่อยปละละเลยไม่ใส่ ใจกับการดำเนินกิจการของคู่สมรส ทำให้คู่สมรสดำเนินกิจการต่างๆ ตามที่กฎหมาย ห้าม เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้น จะต้องได้รับโทษ ทางอาญาที่เกิดจากการกระทำของคู่สมรส โดยจะถูกระวางโทษ จ าคุกหรือปรับ หรือทั้งจำ ทั้งปรับแล้วแต่กรณี

ดังนั้น การทำความเข้าใจกฎหมาย มาตรา ๑๐๐ เพื่อให้รู้ถึงข้อห้ามกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐและ ข้อ ห้ามมิ ให้ คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและ ประโยชน์ ส่วนรวม จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเจ้าหน้าที่ ของรัฐ และคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะเพิกเฉยหรือละเลยมิได้

๒.๑.๓ การดำเนินกิจการในภายหลังที่พ้นจากตำแหน่ง

(พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่ถึง ๒ ปี)

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามมาตรา ๑๐๐ ได้ บัญญัติ ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้ดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกัน ระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ ส่วนรวม โดยห้ามดำเนินกิจการนั้นต่อไปอีก เป็นเวลา ๒ ปีนับแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นได้พ้นจากตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ในตำแหน่งนั้นๆ แล้ว ทั้งนี้การห้ามในส่วนนี้ได้ห้ามการดำเนินกิจการของคู่สมรสของ เจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

๒.๒ กรณีการรับของขวัญหรือรับผลประโยชน์

คำแนะนำ: ท่านควรดำเนินการดังนี้

ในการรับของขวัญหรือผลประโยชน์ใดๆ ท่านควรพิจารณาตอบคำถาม ๓ ข้อนี้เพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะรับหรือไม่รับของขวัญหรือผลประโยชน์นั้นๆ คือ

๒.๒.๑ เราควรรับหรือไม่ : ตามหลักการทางจริยธรรม แม้ว่าเราไม่ควรรับ แต่มีหลายโอกาส ที่เราไม่สามารถปฏิเสธได้หรือเป็นการรับในโอกาสที่เหมาะสมตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมหรือให้กันตามมารยาทที่ปฏิบัติกันมาในสังคม อย่างไรก็ตาม มีหลายโอกาสที่ไม่เป็นการเหมาะสมที่จะรับอย่างยิ่ง ดังนี้

ถ้าเป็นการให้เงิน ท่านต้องปฏิเสธ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสใดๆ หรือการรับเงินสด หรือสิ่งใดๆ ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ เช่น หุ่น พันทบัตร หรือ ลีดเตอร์รี่ ฯลฯ ล้วนเข้าข่าย การรับสินบน และเป็นการฝ่าฝืน ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนทั้งสิ้น

ทั้งนี้ หากได้รับการเสนอสิ่งใดๆ นอกเหนือจากเงิน สิ่งที่เราควรนำมาเป็นเหตุผล ในการตัดสินใจ คือ ให้พิจารณาว่า ทำไมเขาจึงเสนอของขวัญหรือผลประโยชน์ดังกล่าวให้เรา และการเสนอของดังกล่าวนี้มี ผลต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติตนหรือไม่ หรือควรพิจารณา บนหลักการปฏิบัติงานในภาครัฐ ที่อยู่บนพื้นฐานว่า การกระทำ และการตัดสินใจใดๆ จะต้อง กระทำด้วยความเป็นกลาง ปราศจากการมีส่วนได้ส่วนเสียในการ ให้บริการ และปกป้อง ผลประโยชน์ของสังคมไทยโดยรวม

ดังนั้น องค์กรหรือบุคคลใดๆ ไม่ควรใช้ของขวัญหรือผลประโยชน์มาแสวงหา ความชอบ ผลประโยชน์ให้กับองค์กรของตนหรือตนเอง เหนือองค์กรหรือบุคคลอื่น ทำให้สั่นคลอนความเชื่อถือไว้วางใจที่ประชาชนมี ต่อรัฐ และทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในสังคม

๒.๒.๒ เราควรรายงานการรับหรือไม่ : ท่านควรมีแนวทางพิจารณา ดังนี้ ของขวัญทั้งหมดที่มีค่าทางประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม เช่น งานศิลปะ พระพุทธรูป เครื่องประดับโบราณ ฯลฯ แม้จะมีขนาดเล็ก แต่ก็ถือว่าของขวัญนั้นๆ เป็นทรัพย์สินขององค์กร ไม่ว่าจะ มี ราคาเท่าใด

ของขวัญหรือผลประโยชน์ที่ได้รับเมื่อเทียบกับราคาตลาด มีค่าน้อยกว่า ๓,๐๐๐ บาท ไม่ต้อง รายงานหรือ อาจเก็บเป็นของตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปราม การทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด โดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. ๒๕๔๓

ของขวัญหรือผลประโยชน์ใดๆ เมื่อเทียบกับราคาตลาดมีค่าเกิน ๓,๐๐๐ บาท ต้องรายงาน หน่วยงานและ ลงทะเบียนไว้

ถ้าของขวัญหรือผลประโยชน์ที่มีค่าทางการตลาดระหว่าง ๓,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาท และเจ้าหน้าที่ มีความจำเป็นต้องรับให้องค์กร โดยหัวหน้าส่วนราชการตัดสินใจว่า สมควร ให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ คนนั้นๆ ทรัพย์สินดังกล่าวหรือไม่

ถ้าของขวัญหรือผลประโยชน์มีค่าทางการตลาดมากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท ให้ส่งมอบ เป็นทรัพย์สิน ขององค์กร เพื่อใช้ประโยชน์สาธารณะหรือตามความเหมาะสม องค์กรอาจพิจารณา อนุญาตให้ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเก็บรักษาของไว้เป็นกรณีไป เช่น ของขวัญ ในการย้ายหน่วยงาน ขณะดำรงตำแหน่งเดิม ของขวัญในโอกาสเกษียณอายุราชการ หรือลาออกจากงาน เป็นต้น

ถ้าในปีงบประมาณใดๆ คุณค่ารวมของของขวัญและหรือผลประโยชน์ที่ได้รับ จากผู้ให้คนเดียว กลุ่มเดียวกัน หรือผู้ให้มีความสัมพันธ์กันหลายๆ ครั้ง เมื่อรวมกัน ทั้งปีมีค่ามากกว่า ๓,๐๐๐ บาท ต้องรายงานของขวัญหรือผลประโยชน์แต่ละอย่างที่ได้รับ

ถ้าในปีงบประมาณใดๆ ได้ของขวัญและหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากผู้รับบริการ แม้จะต่างคนต่าง กลุ่ม เพื่อเป็นการขอบคุณในการให้บริการที่ดี แต่เมื่อรวมกันแล้วมีค่ามากกว่า ๓,๐๐๐ บาท ต้องรายงาน ของขวัญหรือผลประโยชน์แต่ละอย่างนั้น

ของขวัญและหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ได้รับเพื่อเป็นการขอบคุณจากผู้รับบริการ (ประชาชนและ องค์กรเอกชน) ที่ได้อย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง อาจทำให้เกิดข้อสงสัยจากประชาชนว่ามีอิทธิพลบิดเบือน ก่อให้เกิดอคติในการให้บริการของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ ของรัฐ หรืออาจก่อให้เกิดความรู้สึกชอบ และคาดหวังว่า จะได้รับของขวัญหรือผลประโยชน์เมื่อมีผู้มารับบริการ ควรปฏิเสธการรับ

เงินสดหรือสิ่งใด ๆ ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินได้ต้องปฏิเสธไม่รับ ไม่ว่าจะอยู่ใน สถานการณ์ใด ๆ

๒.๒.๓ เราสามารถเก็บไว้เป็นของตนเองได้หรือไม่

- ปกติสามารถเก็บรักษาไว้เอง หากของขวัญหรือผลประโยชน์นั้นมีค่าไม่เกิน ๓,๐๐๐ บาท
- หากมีราคาทางการตลาดระหว่าง ๓,๐๐๐ – ๑๕,๐๐๐ บาท ส่วนราชการต้อง พิจารณาตัดสินใจว่า ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นๆ จะเก็บไว้เองได้หรือไม่
- หากราคามากกว่า ๑๕,๐๐๐ บาท จะต้องให้เป็นทรัพย์สินของส่วนราชการ และส่วนราชการ พิจารณาตัดสินใจว่า จะใช้ประโยชน์อย่างไร

๒.๓. กรณีต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เอื้อต่อการทำธุรกิจกับตัวเอง

คำแนะนำ: ท่านควรดำเนินการดังนี้

ปฏิบัติงานด้วยความกล้าหาญ ยึดมั่นความถูกต้องดีงามและชอบธรรม ปฏิบัติงานโดยไม่ยอมโอน อ่อนผ่อนตามอิทธิพลหรือเอื้อประโยชน์ใด ๆ ให้กับบริษัทรายใดรายหนึ่ง แต่ให้ยึดการดำเนินการตามขั้นตอน ของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของกระบวนการ อย่างรอบคอบและเคร่งครัด และหลีกเลี่ยงการ กระทำใด ๆ ก็ตามที่เข้าข่ายการใช้อำนาจหน้าที่ ในตำแหน่งหาประโยชน์ให้กับธุรกิจของครอบครัวหรือพวก พ้อง ซึ่งเป็นการใช้อำนาจที่ไม่สุจริต หรือเอื้อต่อการมีผลประโยชน์ทับซ้อน มีการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

๒.๔. หากฝ่าฝืนจะมีโทษอย่างไร

การมีพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามที่เข้าข่ายประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีพฤติกรรม ที่พร้อมฝ่าฝืน การปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ย่อมส่งผลให้ถูกลงโทษ ตักเตือน ตัดเงินเดือน จนกระทั่ง ถึงไล่ออก ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการฝ่าฝืน นอกจากนี้ หากพฤติกรรมนั้น ๆ เข้าข่ายการรับสินบน ฉ้อฉลทุจริต และสามารถพิสูจน์ได้ว่า ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้น ๆ มีการรับผลประโยชน์ทับซ้อนหรือ เข้าข่ายการมีพฤติกรรมดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อความเป็นธรรม ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ผู้ให้โดยมิชอบ หากถูกตัดสินว่าผิดจริง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนอาจมีส่วนร่วมในการรับโทษทางอาญาด้วย

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๙ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม มาตรา ๑๐๓ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของ รัฐผู้ได้รับ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคล นอกเหนือจากทรัพย์สินหรือประโยชน์อันควรได้ตาม กฎหมาย หรือกฎ ข้อบังคับที่ออก โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เว้นแต่การรับทรัพย์สินหรือ ประโยชน์อื่นใด โดย ธรรมจรรยาตามหลักเกณฑ์และจำนวนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แห่งชาติกำหนด

สรุปสาระสำคัญ

แนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติ มาตรา ๑๐๐ แห่งกฎหมาย

ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

๑) การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่ตำแหน่ง (ก่อนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ)

ก่อนเข้ารับตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลนั้น ๆ จะต้องเตรียมตัว โดยตรวจสอบ ตนเอง คู่สมรส บุตร ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ว่าได้มีการดำเนินกิจการใด ๆ บ้าง

ในขณะที่ตนเองอยู่ในสถานะของเอกชนที่ได้ทำธุรกิจหรือทำการค้าไว้กับรัฐ โดยจะต้องตรวจสอบการ เป็น คู่สัญญากับรัฐ การรับสัมปทานจากรัฐหรือการเป็นกรรมการ ผู้จัดการ การถือหุ้นหรือการเป็นหุ้นส่วน ผู้จัดการหรือ การเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนต่าง ๆ ว่า มีหรือไม่อย่างไร และต้องสำรวจกิจการต่าง ๆ ของคู่สมรส รวมถึง การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒) การปฏิบัติหน้าที่หรือดำรงตนในระหว่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่ง เช่น ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น หรือผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ต้องไม่ดำเนินกิจการใด ๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคล กับ ประโยชน์ส่วนรวม ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๐๐ แห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และ ปราบปรามการทุจริต

คู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการ ทุจริต ได้ห้ามคู่สมรสมิให้ดำเนินกิจการใด ๆ ที่เป็นการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ ส่วนรวมไว้ด้วย

๓) การดำเนินกิจการในภายหลังที่พ้นจากตำแหน่ง

(พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ยังไม่ถึง ๒ ปี)

กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ตามมาตรา ๑๐๐ ได้บัญญัติ ห้ามเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้ดำเนินกิจการที่เป็นการขัดกันระหว่าง ประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ ส่วนรวม โดย ห้ามดำเนินกิจการนั้นต่อไปอีกเป็นเวลา ๒ ปี นับแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นได้พ้นจากตำแหน่ง เจ้าหน้าที่ของรัฐ ใน ตำแหน่งนั้นๆ แล้ว ทั้งนี้ได้ห้ามการดำเนินกิจการของคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วย

กรณีการรับของขวัญหรือรับผลประโยชน์

ท่านควรดำเนินการดังนี้ในการรับของขวัญหรือผลประโยชน์ใดๆ ท่านควรพิจารณา ตอบคำถามเพื่อใช้ในการ ตัดสินใจว่า จะรับหรือไม่รับของขวัญหรือผลประโยชน์นั้นๆ คือ เราควรรับ หรือไม่ เราควรรายงานการรับ หรือไม่ เราสามารถเก็บไว้เป็นของตนเองได้หรือไม่

หากฝ่าฝืนจะมีโทษอย่างไร

การมีพฤติกรรมใดๆ ก็ตามที่เข้าข่ายประเภทของผลประโยชน์ทับซ้อน หรือมีพฤติกรรม ที่พร้อมฝ่าฝืนการ ปฏิบัติตามประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน ย่อมส่งผลให้ถูกลงโทษ ตักเตือน ตัดเงินเดือน จนกระทั่งถึง ขึ้นไล่ออก ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการฝ่าฝืน หากถูก ตัดสินว่าผิดจริง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนอาจมีส่วน ร่วมในการรับโทษทางอาญาด้วย

บรรณานุกรม

การจัดทำคู่มือผลประโยชน์ทับซ้อนของสำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง ได้จัดทำตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) โดยมีกฎหมาย ระเบียบ และแนวทางในการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน ดังนี้

- ประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือน
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 3)
- ประมวลกฎหมายอาญา
- ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่รัฐ พ.ศ. 2544

ความหมายและแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหามลประโยชน์ทับซ้อน อ้างอิงจาก

- วิจัยของมหาวิทยาลัยเกริก
- บทความทางวิชาการ ในวารสารจลนิตี ก.ย. - ต.ค. 2552
- บรรดานักวิชาการต่างๆ เช่น ดร. วิทยากร เชียงกุล , ผาสุก พงศ์ไพจิตร

หนังสือนักการเมืองไทย : จริยธรรมผลประโยชน์ทับซ้อนการคอร์รัปชัน โดย ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

คู่มือ : การพัฒนาและส่งเสริมการปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมข้าราชการพลเรือนสำหรับคณะกรรมการจริยธรรม บทที่ 4 การบริหารจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

เพลินตา ตันรังสรรค์. (2552). กฎหมายภายใต้หลัก Conflict of Interest. จลนิตี ปีที่ 6 ฉบับที่ 5, 53-78

สำนักงาน ก.พ. (2552). ความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest). กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.

คณะกรรมการจัดทำคู่มือการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน

๑. อาจารย์ ดร.วิจิต กำมันตะคุณ
รองอธิการฝ่ายบริหาร	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกษศิริรินทร์ ภิญญาคง
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายจัดการสำนักงานอธิการบดี	กรรมการ
๓. อาจารย์สุรียา ปัญญจิตร
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายนิติการและกิจการสภามหาวิทยาลัย	กรรมการ
๔. นายทินภัทร โพธิ์ชัย
รักษาการผู้อำนวยการกองกลาง	กรรมการและเลขานุการ
๕. นางสาวสุจิตรา แก้วใส
นิติกร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ